

İş Güvenliği Uzmanı Adaylarının Aldıkları Eğitim Hakkındaki Görüşleri

Özkan GÜĞERCİN*¹, Nafi BAYTORUN¹, Utku GÜĞERCİN²
Metin Semih SEZEN¹, İlhami İLHAN³

¹Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fak., Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, Adana

²Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İşletme Fak., Yönetim Bilişim Sistemleri Böl., Adana

³Çukurova Üniversitesi, Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Tekstil Mühendisliği Böl., Adana

Geliş tarihi: 08.12.2015

Kabul tarihi: 01.04.2016

Özet

Ülkemizde mal ve can kaybına neden olan iş kazalarının önlenmesine yönelik olarak yürütülen geniş kapsamlı çalışmalar içerisinde, eğitim faaliyetleri öncelikli hale gelmiştir. Bu nedenle, 2012 yılında uygulamaya konulan 6331 sayılı Yasa ile İş Güvenliği Uzmanlığı kavramı ve iş güvenliği uzmanlarının eğitimi konusunda düzenlemeler yapılmıştır. Ancak son dönemde, söz konusu düzenlemeler doğrultusunda başlayan eğitim faaliyetlerinin yetersizliği ve eğitimlere katılanların nitelikleri konusu tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada, eğitim almakta olan iş güvenliği uzmanı adaylarının görüşlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla iş güvenliği uzmanlığı eğitimi veren iki ayrı kurumun 5 ayrı sınıfındaki toplam 112 adaya, derslik ortamında, 19 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Söz konusu anketin değerlendirilmesi sonucunda; İş Güvenliği Uzmanlığı eğitimine devam eden ve uygulamalı eğitim aşamasına gelmiş olan adayların, aldıkları uzaktan eğitimin ve teorik eğitimin yeterliliği konusunda kuşkuvarının olduğu sonucuna varılmış, eğitim sisteminin belli noktalarda açmazları olduğu, bu eğitim faaliyetlerine katılanlarca da doğrulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, İş sağlığı ve güvenliği eğitimi, İş güvenliği uzmanlığı

The Views of Occupational Safety Specialist Candidates About the Attended Training Program

Abstract

Training activities have come to fore among the efforts which are intended to prevent the work accidents cause loss of life and property in Turkey.

¹Yazışmaların yapılacağı yazar: Özkan GÜĞERCİN, Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, Adana. ogugercin@mail.cu.edu.tr

However, recently inadequacy of the training activities launched within the scope of mentioned regulations and qualification of attendees have begun to be discussed.

In this study, it is aimed to determine the opinions of safety specialist candidates in training. For this purpose, a survey that consists of 19 questions was applied to totally 112 of attendees during course in 5 classes of two different constitutions having occupational safety training programs. As a result of the study, it is found that the safety specialist candidates in training and in practice phase have a suspicion about the proficiency of distant and theoretical training activities received by them. The attendees in the training activities verified that the training system has some dilemmas at certain points.

Keywords: Training, Occupational health and safety training, Occupational safety specialist

1. GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler sonucunda üretim sürecinde kullanılmaya başlanan yeni madde, makine ve üretim yöntemleri ile sağlanan gelişmeler insanlığın refahını artırmak yanında; insan ve çevre sağlığı açısından önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunların uzun dönemde tüm insanlığı etkileyeceğini kestirmek mümkün olmakla birlikte, durum kısa dönem için irdelendiğinde, daha çok çalışan ve üreten kesimleri (iş gücünü) etkilediği ortadadır. Durum külfet-nimet ilişkisi açısından irdelendiğinde de yükselen refahın bedelinin çalışanlara ödetildiği görülmektedir ki bu durum her şeyden önce insani değildir.

Ülkemizde yıllık ortalama kaza sayısının 70.000 adet ve yıllık ortalama ölüm sayısının 1500 kişi dolayında olduğu bilinmektedir. Meslek hastalıkları açısından da ülkemizde durum üzüntü vericidir. İş kazaları ve meslek hastalıkları, ölüm ve yaralanmalar yanında işletme ve üretim güvenliği açısından da azımsanmayacak önemdedir. Bu bağlamda, konu tüm ulusu ilgilendirmektedir. Araştırmalar sonucu ulaşılan yaygın kanı; iş kazaları ve meslek hastalıkları nedeniyle ortaya çıkan maddi ve manevi kayıpların gelişmekte olan ülkelerin Gayrı Safi Millî Hasıllarının (GSMH) önemli bir bölümüne karşılık geldiği şeklindedir. İş kazalarının ülkemize yıllık maliyetinin ise 40 milyar TL dolayında olduğunu belirtilmektedir [1, 2]. Gerek insan kayıplarını gerekse maddi kayıpları azaltmak amacıyla, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yıllardır çeşitli çalışmalar yapıldığı bilinmekle

birlikte, yürürlükte olan yasal düzenlemeler ve yaptırımlarla istenilen sonuçlara ulaşamadığı da ortadadır. Bunda üretim sürecinin tüm aşamalarında görev alan paydaşların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi birikimlerinin yetersiz olması ile iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşturulamamış olması temel etkenler olarak alınabilir [1].

Son yıllarda çalışmalara hız verilerek halen uygulamada olan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu yürürlüğe (30.06.2012) sokulmuştur. Bu kanuna dayanılarak, İş Güvenliği Uzmanlığı ve İş Güvenliği Uzmanlığı eğitimine yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Böylece uzun yıllardır Mühendis Odaları'nın ilgili Bakanlıklarla iş birliği halinde açtıkları kurslarla yürütülmekte olan İş Güvenliği Uzmanlığına yönelik eğitim faaliyetleri sonlandırılmıştır. Meslek Yüksekokullarında İş Sağlığı ve Güvenliğine yönelik programlar ise devam etmektedir. Son olarak, 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun'una dayanılarak hazırlanan ve 29.12.2012 tarih ve 28512 sayılı resmi gazetede yayımlanan "İş Güvenliği Uzmanlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik" ile eğitim konusu yeniden düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 23. Maddesinde; İş Sağlığı ve Güvenliğine Yönelik Eğitim Kurumlarının Bakanlık birimlerince hazırlanan müfredatı esas almak zorunda oldukları ifade edilmiştir. Eğitim faaliyetlerinin; uzaktan eğitim (90 saat), teorik eğitim (90 saat) ve uygulamalı eğitim (40 saat) olmak üzere, toplam 220 saatten az olamayacağı ve uygulamaların en az bir iş

güvenliği uzmanının görevli olarak bulunduğu işyerlerinde yapılacağı belirtilmiştir.

Ancak verilen eğitimin niteliği ve bu eğitimden geçen İş Güvenliği Uzmanlarının edindikleri birikimlerin yeterliliği konusu detaylı olarak irdelenmemiş, eksiklikler tespit edilememiştir. Öyle ki; İş Güvenliği Uzmanı adaylarının dahi aldıkları teorik bilgileri işletmelerde yapacakları uygulamalı eğitim aşamasında pekiştirebilecekleri konusunda çekinceleri bulunmaktadır. İş güvenliği uzmanlığı eğitiminin yetersizliği konusunda Yılmaz [3] ve Kızılyar [4] ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin tüm eğitim kademelerinde oldukça yetersiz olduğunu, yapılan düzenlemelerde teorik ve pratik eğitimlerin çok kısa tutulduğunu belirtmektedirler. Aynı şekilde Bodur ve Ark [5], Selçuk Üniversitesi'nin Mühendislik Fakültelerinde ve Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda yaptıkları araştırmada, öğrencilerden %86'sı iş güvenliği ile doğrudan ilgili zorunlu derslerin bulunmadığını saptamışlardır. Eğitimin önemine karşın, Meslek Liselerinde iş güvenliği dersi okutulmazken, mühendislik öğrencilerinin çoğu, İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) dersi almamaktadırlar [6]. Oysa İSG konusunda işveren ve çalışanların güvenlik bilincinin artırılması eğitimle yakından ilgilidir [7].

Eğitim; bir takım becerilerin, öğrenim ve öğretim içerisinde; insanın bilgi, sezinleme ve akıl yürütme yeteneklerini geliştiren faaliyetler ve kavramlar bütünü olarak ele alınmaktadır. Başka bir deyişle, eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan plânlı etkiler dizesidir. Eğitim bireyin, toplumun ve gelecekteki insanlığın gelişim ve refahını güçlendirmeyi amaçlar. Bu nedenle eğitim kurumları, kültürel değişimi ve gelişimi sağlayan örgütlerin başında gelir [8]. Bu bağlamda, İş Güvenliği eğitiminde amaç; iş güvenliği kültürünü oluşturmak olmalıdır. Ancak unutulmamalıdır ki eğitimde başarı için devletin ve siyasetin olaya bakışı ve yaklaşımı da önemlidir. Bu konuda Oğuzkan [9], "Bir eğitim sistemini çevreleyen siyasi atmosfer, o eğitim sisteminin gelişmesinde rol oynayan en güçlü etkenlerden biri olduğuna göre eğitim, ait bulunduğu memleketin siyasi ve

sosyal eğilimlerini izlemek zorundadır." demiştir. Yukarıda sıralanan tüm bu faktörler, iş güvenliği eğitiminde hala bazı eksikliklerin bulunmasında etkilidir. Kaldı ki Amerika Birleşik Devletleri İstatistik Bürosu; iş güvenliği uzmanlığının geleceğin mesleği olacağını ve önümüzdeki yıllarda gerek ücret, gerekse istihdam açısından önemli bir fırsat alanı yaratacağını belirtmiştir. Aynı birim, işverenlerin iş güvenliği uzmanlarından beklentilerini ise, uzmanlık derecesine bağlı olarak; problem çözme becerisi, tımdengelim, yaratıcılık, sistem analizi, problemlere duyarlılık, mükemmel sözlü ve yazılı iletişim becerileri, güçlü organizasyon yeteneği gibi konulardaki yeterlilikler olarak sıralamaktadırlar [10].

2014 yılında yapılan bu çalışmada, halen uygulamada olan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasasına dayanılarak gerçekleştirilen İş Güvenliği Uzmanlığı Eğitimi faaliyetine katılmış ve bu eğitim faaliyetlerinin uzaktan ve örgün eğitim aşamalarını tamamlamış iş güvenliği uzmanı adaylarının aldıkları eğitime yönelik görüş ve beklentilerinin saptanması amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma kapsamında; Adana ilinde bulunan iki farklı eğitim kurumunda beş farklı sınıfta bulunan toplam 113 İş Güvenliği Uzmanı adayına, bir kez uzaktan eğitimlerini tamamlayarak örgün eğitim faaliyetlerine başlamaları aşamasında ve bir kez de yüz yüze eğitimi bitirdikten sonra olmak üzere iki farklı zamanda, toplam 18 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket sorularından ilk dördü katılımcıların tanınmasına yöneliktir. 5., 6. ve 7. sorular ise katılımcıların veya yönetimleri altında çalışanların iş kazası geçirip geçirmediği ile 8., 9., 10., 11. ve 12. sorular katılımcıların iş güvenliği konusundaki mevcut bilgi düzeylerini ve bu bilgileri edinme yöntemlerini saptamak amacıyla yöneliktir. 13., 14., 15., ve 16. sorular katılımcıların almakta oldukları eğitime yönelik değerlendirmelerini, 17. soru almakta oldukları eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik görüşlerini ve 18. soru ise katılımcıların iş yaşamlarında karşılaşmayı bekledikleri sorunları

saptamak amacıyla sorulmuştur. İş Güvenliği uzmanı adaylarının cevapladıkları 113 adet anket formundan 95'i SPSS İstatistik Paket Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları ve yapılan değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışma sonucunda elde edilen veriler ve analiz sonuçları aşağıda verilmiştir.

3.1. İş Güvenliği Uzmanlığı Eğitimine Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

İş sağlığı ve güvenliği eğitimine katılanların cinsiyetlerine göre dağılımları Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Katılımcıların cinsiyetlerine göre dağılımları

Katılımcıların		Sayı	%
Cinsiyeti	Erkek	64	67,37
	Kadın	31	32,63
Toplam		95	100,00

Çizelge 1'de iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılan toplam 95 kişiden yaklaşık %67'sinin erkek, %33'nün ise kadın olduğu görülmektedir. İş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılmalarına izin verilen fakültelerde okuyan öğrencilerde, kadın ve erkek oranının yaklaşık olarak %40-60 oranlarında olduğu dikkate alındığında, kadınların iş güvenliği uzmanlığı eğitimine, dolayısıyla iş güvenliğine olan ilgilerinin erkeklere oranla daha az olduğu söylenebilir.

3.2. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımlarında 5'er yıllık zaman aralıkları dikkate alınarak yapılan değerlendirmeler Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2'de katılımcılardan büyük bölümünün 21-25 yaş grubundan oluştuğu görülmektedir. Bu durum, söz konusu yaş grubunun yeni mezun ve büyük ölçüde işsiz olmasından kaynaklanmış

olabilir. Diğer bir değerlendirme ile bu yaş grubu iş güvenliği uzmanlığını iş kapısı olarak gördüğü şeklinde olabilir. Halbuki Yılmaz [3], iş sağlığı ve güvenliğinin disiplinler arası, yeterli eğitim ve deneyime ihtiyaç duyulan bir alan olduğunu belirterek, yeni mezun olmuş, hiçbir eğitim ve deneyime sahip olmayan kişilerin uzman yapılmasının doğru olmayacağını vurgulamıştır.

Çizelge 2. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımları

Katılımcıların		Sayı	%
Yaş Grubu	21-25	24	25,3
	26-30	21	22,1
	31-35	15	15,8
	36-40	18	18,9
	41+	17	17,9
Toplam		95	100

3.3. Katılımcıların Mezun Oldukları Fakülteleere Göre Dağılımları

Katılımcıların mezun oldukları fakülteleere göre dağılımları Çizelge 3'te verilmiştir. Katılımcıların büyük bölümünü %61,1'i (58 kişi) Mühendislik Mimarlık Fakültesi mezunu iken, %15,8'nin (15 kişi) Ziraat Fakültesi mezunu oldukları, bunları %10,5 ile Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarının takip ettiği görülmektedir. Bu sayıların gerek halen öğrenimine devam eden, gerekse meslekî yaşamını sürdürmekte olan Mühendislik Mimarlık Fakültesi mezunlarının oranı ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Çizelge 3. Katılımcıların mezun oldukları fakülteleere göre dağılımları

Katılımcıların		Sayı	%
Fakülteleere Göre Dağılımları	Müh. Mimarlık Fak.	58	61,1
	Ziraat Fak.	15	15,8
	Teknik Eğitim Fak.	7	7,4
	Fen. Edebiyat Fak.	10	10,5
	Su Ürünleri Fak.	5	5,3
Toplam		95	100,0

3.4. Katılımcıların Mezuniyetlerine Göre Halen Çalışma Durumları

Katılımcıların halen çalışma durumları ve mezun oldukları fakülterlere göre dağılımları Çizelge 4’de verilmiştir.

Çizelge 4’de katılımcılardan %51’nin anketin yapıldığı sırada çalıştığı, çalışanlar arasında Müh. Mim Fakültesi mezunlarının %54 ile en yüksek, Su Ürünleri Fakültesi mezunlarının ise en düşük (%0) oranda olduğu görülmektedir. Bu veriler, Türkiye’deki yükseköğrenim görmüş bireylerdeki işsizliğin oldukça yüksek olduğunu da göstermektedir. Nitekim bu oranın %29,3 dolayında olduğu belirtilmektedir [11].

Çizelge 4. Katılımcıların mezun oldukları fakülterlere göre halen çalışma durumları

Katılımcıların	Çalışıp-Çalışmama Durumu			Toplam	
	İş Bulamadım	Çalıştım/ Ayrıldım	Halen Çalışıyorum		
Mezuniyeti	Müh.-Mimarlık Fak.	8	19	31	58
	Ziraat Fak.	1	6	8	15
	Teknik Eğitim Fak.	2	3	2	7
	Fen - Edebiyat Fak.	1	2	7	10
	Su Ürünleri Fak.	3	2	0	5
	Toplam	15	32	48	95

3.5. Katılımcıların İş Kazası Geçirme Durumları

Katılımcıların iş kazası geçirme durumları Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 5’te iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılan toplam 95 kişiden 14’ünün (%15) iş kazası geçirdiği, iş kazası geçirenlerden 12’sinin Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, 2’sinin ise Ziraat Fakültesi mezunu oldukları görülmektedir.

Meslekî eğitim almış olan İş Güvenliği Uzmanı adaylarından %15’nin iş kazası geçirmiş olması düşündürücüdür. İş kazası geçirenlerle, halen çalışan ve çalışıp ayrılanlar (48+32=80) oranlandığında (14/80=%18) ise durum daha vahim hale gelmektedir. Bu durum, ülkemizdeki iş sağlığı ve güvenliği düzeyini ve yükseköğrenim görmüş teknik elemanların iş sağlığı ve güvenliği konusundaki yetersizliklerinin, hatta kendilerini dahi koruyabilecek bilgi ve yeterliliğe sahip olmadıklarının bir göstergesi olarak alınabilir.

Çizelge 5. Katılımcıların iş kazası geçirme durumları

Katılımcıların	İş Kazası Geçirme Durumu		Toplam	
	Evet	Hayır		
Mezuniyeti	Müh.-Mim. Fak.	12	46	58
	Ziraat Fak.	2	13	15
	Teknik Eğitim Fak.	0	7	7
	Fen Edebiyat Fak.	0	10	10
	Su Ürünleri Fak.	0	5	5
Toplam	14	81	95	

Ayrıca burada, iş kazası geçiren 14 kişiden 9’nun (%64) erkek, 5’nin (%36) kadın olduğunu belirtmek uygun olacaktır. Bu oranların ankete katılan kadın (%33) ve erkek (%67) oranları ile uyumlu olduğu dikkate alındığında, kadınların da iş kazasına uğrama oranlarının erkekler kadar olduğu ortaya çıkmaktadır. Oysa beklenen, erkek çalışanların daha ziyade şantiye ve atölye gibi daha tehlikeli çalışma alanlarında görev almaları nedeniyle daha yüksek oranda kazaya uğrayabilecekleridir.

3.6. Adayların Yönetimleri Altında Çalışanların İş Kazası Geçirme Durumları

Adayların yönetimleri altında çalışanların iş kazası geçirme durumları Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 6’da görüldüğü üzere katılımcılardan 38’nin (%40) yönetimi altında çalışanlardan bir bölümü iş kazasına uğramıştır. Konu ile ilgili sıralama yapıldığında: Teknik Eğitim Fakültesi

çıkışlı yöneticilerden %75'nin, Su Ürünleri Fakültesi mezunlarının %67'sinin; Fen Edebiyat ve Müh.-Mim. fakültesi mezunlarının %43'ünün denetimi altında çalışanların iş kazası geçirdiği, iş kazası geçirme bağlamında en düşük oranın ise %33 ile Ziraat Fakültesi Mezunu yöneticilerin denetimi altında çalışanlarda rastlandığı saptanmıştır.

Çizelge 6. Adayların yönetimleri altında çalışanların iş kazası geçirme durumları

Katılımcıların		Kaza Geçirme Durumu		Toplam	%
		Evet	Hayır		
Mezuniyeti	Müh.-Mimarlık Fak.	25	33	58	43
	Ziraat Fak.	5	10	15	33
	Teknik Eğitim Fak.	3	4	7	75
	Fen Edebiyat Fak.	3	7	10	43
	Su Ürünleri Fak.	2	3	5	67
	Toplam	38	57	95	

3.7. Adayların Yönetimleri Altındaki Çalışanların Geçirdikleri Şiddeti En Yüksek Olan Kazaların Sonuçları

Adayların yönetimleri altında çalışanların geçirdikleri şiddeti en yüksek olan kazaların sonuçları Çizelge 7'de verilmiştir.

Toplamda, kaza geçirdiği ifade edilen 38 çalışandan, 12'sinin kazayı hafif yaralanma ile atlattığı, 18'inin 1 gün veya daha uzun süre ile işten uzaklaştığı, 6'sının sürekli olarak işten uzaklaştığı ve 2'sinin ise öldüğü anlaşılmıştır.

3.8. Katılımcıların İş Güvenliği Uzmanlığı Eğitimine Katılma Nedenleri

Katılımcıların iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılma nedenleri konusundaki görüşleri Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 7. Adayların yönetimleri altında çalışanların geçirdikleri şiddeti en yüksek olan kazaların sonuçları

Katılımcıların		Kazanın Etkisi				Toplam
		Hafif Yaralanma	1 Gün ve Daha Fazla İşten Uzak.	Sürekli İşten Uzaklaşma	Ölüm	
Mezuniyeti	Müh.-Mim. Fak.	8	12	4	1	25
	Ziraat Fak.	2	1	1	1	5
	Teknik Eğitim Fak.	0	2	1	0	3
	Fen Edebiyat Fak.	2	1	0	0	3
	Su Ürünleri Fak.	0	2	0	0	2
	Toplam	12	18	6	2	38

Çizelge 8'de görüldüğü üzere; iş güvenliği eğitimine katılanların, öncelikle denetimleri altında bulunacak olan çalışanların güvenliğini önemstedikleri, bunu takiben İSG Uzmanlığını meslek olarak algıladıkları, 3. sırada ise iş yaşamında kendi güvenliklerini sağlamayı önemstedikleri saptanmıştır. Mutluluk verici olan ise, katılımcıların insanî bir yaklaşımla iş sağlığı ve güvenliği uzmanlığı eğitiminin işe girişte veya iş sırasında kendilerine öncelik sağlayabileceği gerekçesini son sıralarda önemli bulmalarındır.

3.9. Katılımcıların İş Güvenliği Eğitimine Katılmadan Önceki Bilgi Düzeyleri Üzerine Görüşleri

Katılımcıların iş güvenliği eğitimine katılmadan önce iş güvenliği hakkında sahip oldukları bilgi düzeyleri üzerine görüşleri Çizelge 9'da verilmiştir. Çizelgede katılımcılardan %41'nin faaliyet alanları konusunda bilgi sahibi oldukları; %30 oranındaki katılımcının ise, iş güvenliği eğitimine katılmadan önce konu hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

Çizelge 8. Katılımcıların iş güvenliği uzmanlığı eğitimine katılma nedenleri üzerine görüşleri

Katılımcıların		Önem Derecesi	Ort.
Eğitime Katılma Nedenleri	İş yaşamımda kendi güvenliğimi sağlamak için	3	2,68
	İş yaşamımda sorumlu olduğum çalışanların güvenliği sağlamak için	1	2,41
	İş yaşamımda rakiplerin arasında önde olmak için	5	4,02
	Ek gelir elde etmek için	4	3,21
	İSG uzmanlığını meslek olarak gördüğüm için	2	2,67

Not: Katılımcılardan tablodaki seçenekleri önem sırasına göre 1'den 5'e kadar sıralamaları istenmiştir. (1: En önemli, 5:En önemsiz)

Çizelge 9. Katılımcıların iş güvenliği eğitimine katılmadan önceki bilgi düzeyleri üzerine görüşleri

Katılımcıların		Sayı	%
Bilgi Düzeyi	Hiç bir bilgiye sahip değildim.	29	30,5
	Kendimi koruyacak düzeyde bilgim vardı.	27	28,4
	Kendi faaliyet alanımda (işimde) yeterli bilgiye sahiptim.	39	41,1
	Tüm sektörlere yönelik bilgiye sahiptim.	0,0	0,0
Toplam		95	100

Teknik eğitim almış katılımcılardan %30'nun iş sağlığı ve güvenliği konusunda herhangi bir birikime sahip olmaması, durumun vahametini ortaya koymak için yeterlidir. Bu grubun daha çok yeni mezun ve henüz iş yaşamında yerini almamış olanlardan oluştuğu söylenebilir. Faaliyet alanı ile ilgili bilgiye sahip olanların ise, sahip oldukları bilgiyi, halen bir işletmede çalışıyor olmaları ya da

daha önceden çalışmış olmaları sonucunda edindikleri deneyimlere borçlu oldukları söylenebilir. Bazı yatırımcı kuruluşlarda yapılan çalışmalar sonucunda, halen çalışıyor oldukları halde iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi sahibi olmayan teknik elemanların oranının %42,9 olduğu saptanmıştır. Bu oranın iş güvenliği eğitimine başlama aşamasında olan adaylarda %30,5'e düşmesi iş sağlığı güvenliği konusunun son yıllarda önemsendiğinin bir göstergesi olarak alınabilir [12].

3.10. Katılımcıların İş Güvenliği Alanındaki Bilgilerini Edinme Yöntemleri Üzerine Görüşleri

Katılımcıların iş güvenliği alanındaki bilgi birikimini edinme yöntemleri üzerine görüşleri Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. Katılımcıların iş güvenliği alanında bilgilerini edinme yöntemleri üzerine görüşleri

Katılımcıların		Sayı	%
Bilgiyi Edinme Yöntemleri	Yüksek öğretim sırasında ders olarak	19	29
	Yüksek öğretim sırasında derslerde ünite şeklinde	18	27
	Yüksek öğretim sırasında, kongre, konferans seminer	9	14
	Orta öğretim sırasında ders olarak,	3	5
	Farklı yerlerden	17	26
Toplam		66	100

Katılımcıların mevcut bilgilerini edinme yöntemleri konusu irdelendiğinde (Çizelge 10); yükseköğretim sırasında iş güvenliği dersi alanların oranının sadece %29 olduğu, herhangi bir dersin içinde ünite olarak bilgilenenlerin oranının ise %27 olduğu görülmektedir. Bu durum yüksek öğretim kurumlarının 2015 yılına kadar konuyu yeteri kadar önemsemedikleri anlamına gelmektedir. Bu nedenle 2015-2016 Öğretim yılından başlamak üzere tüm mühendislik dallarında iş güvenliğinin zorunlu ders olarak okutulmaya başlanması sevindirici bir gelişmedir. İş güvenliği konusundaki bilgileri farklı yerlerden

aldığını belirtenlerin oranı da %26 ile oldukça yüksektir. Farklı yer terimine açıklık getirilmemesine karşın uzman adaylarının bu bilgilerin, büyük bölümünü çalıştıkları işletmelerden edindikleri söylenebilir.

2003 yılında yapılan bir çalışmada Güvercin ve Aybek [12], iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgi sahibi olduğunu belirten ve aynı tarihte bir kamu kurumunda çalışmakta olan 135 kişiden sadece %21,6'sı yüksek öğrenimleri sırasında bilgi edindiklerini belirtmişlerdi. Bu çalışmada ise, iş sağlığı ve güvenliği hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu belirten 66 adaydan %70'i yüksek öğretimde iş sağlığı ve güvenliği veya benzer dersler aldıklarını belirtmişlerdir. Bu durumdan üniversitelerin iş güvenliği konusunu 2003 yılı öncesine göre öne çıkardıkları şeklinde algılanabilir. Yine, 2003 yılında iş sağlığı ve güvenliği hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığını belirtenlerin oranı %37,3 iken, makaleye konu adaylarda bu oran %30,5'e düşmüştür.

3.11. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Bilgi Edinme Biçimleri

Katılımcıların yaş gruplarına göre bilgi edinme biçimleri konusundaki görüşleri Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11'de, 21-25 ve 26-30 yaş gurubunda yer alan 32 kişinin üniversitelerde ders, ünite veya konferanslar yolu ile bilgi edindikleri görülmektedir. Bu durum umut verici olup iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalığın mevcudiyetinin bir işareti olarak değerlendirilebilir. Buna karşın 41 yaş üstü grupta yer alan 17 kişiden 16'sının bilgiyi üniversiteler dışındaki farklı yerlerden sağlamış olmaları, üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimine bakışlarının gün geçtikçe iyiye gittiğinin göstergesi şeklinde ifade edilebilir.

3.12. Katılımcıların Bilgi Edinme Biçiminin Fakülterele Göre Dağılımı

Katılımcıların bilgi edinme biçiminin fakülterele göre dağılımı Çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 11. Bilgi edinme biçimi ve yaş durumları

Katılımcının	Bilginin alınma yeri ve biçimi					Toplam
	Ders Alarak	Ünite Olarak	Kong. Konf. Sem.	Orta Öğretim	Farklı Yerde Eğt.	
Yaşı						
21-25	12	6	2	1	0	21
26-30	5	6	1	1	1	14
31-35	1	4	5	0	3	13
36-40	1	1	1	1	5	9
41+	0	1	0	0	8	9
Toplam	19	18	9	3	17	66

Çizelge 12'de Müh-Mim. Fakültelerinin iş sağlığı ve güvenliği eğitimini kıyaslanan diğer fakülterele göre daha fazla önemsedikleri, ancak diğer fakültelerin de benzer çaba içinde oldukları görülmektedir.

Çizelge 12. Katılımcıların bilgi edinme biçiminin fakülterele göre dağılımı

Katılımcının	Mezuniyeti					Toplam	
	Müh Mim	Ziraat	Teknik Eğitim	Fen Edebiyat	Su Ürünleri		
Bilgiyi Nasıl Edindiği	Ders alarak	9	3	1	4	2	19
	Ünite	13	1	1	3	0	18
	Kongre, Konf., Seminer	7	0	1	0	1	9
	Orta öğretimde	2	0	0	1	0	3
	Farklı yerde eğitim alarak	9	4	2	1	1	17
Toplam	40	8	5	9	4	66	

3.13. Katılımcıların Uzaktan Eğitim Çalışmaları Üzerine Görüşleri

Katılımcıların uzaktan eğitim çalışmaları üzerine görüşleri Çizelge 13'te verilmiştir. Çizelgede görüldüğü üzere; katılımcılardan 35 kişi (%36,8) uzaktan eğitime yeterli zaman ayıramadıkları halde, yönetmeliklerde belirtilen engelleyici tüm düzenlemelere karşın, yani yeterli temel bilgilere sahip olmaksızın yüz yüze eğitime katılabilmektedir. Kuşkusuz bu durum katılımcıların teorik eğitim aşamasındaki algılama kapasitelerine olumsuz yansımış ve uzaktan eğitimi tartışılır duruma getirmiştir. Dolayısıyla uzaktan eğitim sürecinin denetimi için yeni yöntemlerin saptanması ve uygulanmaya başlanması gerekmektedir.

Aynı çizelgede; uzaktan eğitim sürecinde anlatılan ünitelerin sıralamasının hatalı ve içeriklerinin yetersiz olduğunu belirtenlerin oranı (%33,6) uzaktan eğitimin yeterli olduğunu belirtenlerin oranından (%30,5) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 13. Katılımcıların uzaktan eğitim çalışmaları üzerine görüşleri

Katılımcıların		Sayı	%
Uzaktan Eğitim Konusundaki Görüşleri	Yeterli	29	30,5
	Zaman ayıramadığım için yorum yapmıyorum	35	36,8
	Yetersiz	31	33,6
Toplam		95	100,0

3.14. Katılımcıların Uzaktan Eğitim Aşamasında Ortaya Çıkan Eksiklerini Kapatmaya Yönelik Görüşleri

Katılımcıların uzaktan eğitim aşamasında ortaya çıkan eksiklerini kapatmaya yönelik görüşleri Çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14. Katılımcıların uzaktan eğitim aşamasında ortaya çıkacak eksiklerini kapatmaya yönelik görüşleri

Katılımcıların		Sayı	%
Eksiği Kapatma Yöntemi	Yüz yüze eğitim	52	54,7
	Staj	16	16,8
	Deneyim	27	28,4
Toplam		95	100,0

Çizelge 14'te katılımcılardan %54,7'si uzaktan eğitim aşamasında meydana gelen eksiklerini yüz yüze (teorik) eğitim aşamasında tamamlayabileceklerini ummaktadırlar. İkinci sırada ise %28 ile uzaktan eğitim aşamasında ortaya çıkan eksiklerini iş yerinde edinecekleri deneyimleri ile kapatmayı düşünenler gelmektedir. Bilindiği üzere deneyim, bir olayın tekrarı halinde mümkündür. İş ortamı bu anlamda deneyime (iş kazasına) izin veremez. Uzaktan eğitim aşamasındaki eksiklerini teorik eğitim aşamasında kapatmayı planlayanların, teorik eğitime yeterli birikimle başlayamayacaklarından, çoğunlukla başarısız olmaları da doğaldır.

3.15. Katılımcıların Aldıkları Örgün Eğitimin Yeterliliği Konusundaki Düşünceleri

Katılımcıların aldıkları örgün eğitimin yeterliliği konusundaki düşünceleri Çizelge 15'de verilmiştir.

Çizelge 15. Katılımcıların aldıkları örgün eğitimin yeterliliği konusundaki düşünceleri

Katılımcıların		Sayı	%
Görüşü	Yeterli	61	64,2
	Yetersiz	34	35,8
	Toplam	95	100,0

Katılımcılardan %64'ü aldıkları örgün eğitimi yeterli bulurken, %36'sı aldıkları örgün eğitimin yetersiz olduğu kanısındadırlar. Katılımcıların %36'sının teorik eğitimi yetersiz bulmaları oldukça anlamlı ve üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü; iş güvenliği uzmanlarının kendilerini yetersiz bulmaları, onların motivasyonunu, sorumluluk alabilme yeteneğini, iş

sağlığı ve güvenliğine olan inanç ve güvenlerini olumsuz yönde etkileyecektir. İzlenmesi gereken bir diğer konu ise kendini yetersiz bulanların (43 kişi) İş Güvenliği Uzmanlık sınavındaki durumlarıdır. İlgililer şayet bu sınavı başarabiliyorlarsa, iş güvenliği uzmanlığı eğitimi ve sınavın içeriği sorgulanır duruma gelecektir.

3.16. Katılımcıların Aldıkları Örgün Eğitimin Yetersizlik Nedenleri Üzerine Görüşleri

Katılımcıların Aldıkları örgün eğitimin yetersizlik nedenleri üzerine görüşleri Çizelge 16'da sunulmuştur.

Örgün eğitimin yetersizlik nedenleri arasında; katılımcılardan %35,3'ü eğitim süresinin yetersizliğini ilk sıraya alırken, %11,8'i sunum yetersizliğini ve %11,8'i ise materyal yetersizliğini iki ve üçüncü sıraya yerleştirmiştir.

Katılımcılardan %17,6'sı teorik eğitime yeterli zaman ayıramadıklarını belirterek kendi kusurlarından söz etmişlerdir.

Çizelge 16. Katılımcıların aldıkları örgün eğitimin yetersizlik nedenleri üzerine görüşleri

Katılımcıların	Sayı	%	
Yetersiz Bulma Nedenleri	Sunum yetersiz	6	11,8
	Süre yetersiz	18	35,3
	Materyal yetersiz	6	11,8
	Zaman ayıramadım	9	17,6
	Sıralama uygunsuz	4	7,8
	Dersler sıkışık	4	7,8
	Uygulama ortamı yok	4	7,8
Toplam	51	100,0	

3.17. Katılımcıların Aldıkları Eğitimin Kalitesinin Artırılmasına Yönelik Önerileri

Katılımcıların aldıkları eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik önerileri Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17'de katılımcıların eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik önerileri sıralanmıştır. Bu çizelge incelendiğinde; 42 kişinin öncelikle staj süresi ve staj yapılan ortamın iyileştirilmesi gerektiğini, 35 kişi öğretim süresinin uzatılmasını, 32 kişi uzmanlığın yüksek öğretimdeki mezuniyet alanlarına göre ayrılmasını ve 27 kişinin ise iş sağlığı ve güvenliği konularına yükseköğretimde yer verilmesine öncelik (ilk sırada) verdikleri görüşülmüştür. Buradan hareketle; öncelikle adaylara yeterli ve etkin bir staj ortamının sağlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Dikkate alınması gereken diğer bir konu ise öğrenim süresinin uzatılmasıdır. Toplam 220 saatlik bir eğitim süresinde çalışanların can güvenliğini ve işletmelerin güvenliğini sağlayabilecek iş güvenliği uzmanlarının yetiştirilmesi pek mümkün görülmemektedir.

Çizelge 17. Katılımcıların aldıkları eğitimin kalitesinin artırılması yönelik önerileri

Katılımcıların	Sayı	%	
Önerileri	Staj	42	26,40
	Lisans mezuniyetine göre uzmanlık alanı belirlenmeli	32	20,10
	Öğretim süresi uzamalı	35	22,00
	Yükseköğretimde iş sağlığı ve güvenliğine yer verilmeli	27	17,00
	Derslerde sunum kalitesi artırılmalı	4	2,50
	Uzaktan eğitim	2	1,30
	Derslerin ve ünitelerin sıralaması tutarlı olmalı	2	1,30
	Yeterli uygulama fırsatı için staj süresi uzatılmalı	4	2,50
	İş güvenliği uzmanı alımlarında sektörel ayırım yapılmalı	3	1,90
	Önerim yok	8	5,00
	Toplam	159	100,00

Not: Birden fazla seçeneğin seçilmesine olanak verilmiştir.

3.18. Katılımcıların İş Yaşamlarında Karşılaşabilecekleri Sorunların Kaynakları Üzerine Görüşleri

Katılımcıların iş yaşamında (görev sırasında) karşılaşılabilecekleri sorunların kaynakları üzerine görüşleri Çizelge 18’de verilmiştir.

Katılımcılardan %35,3’ü ücret ve iş güvencesi açısından doğrudan işverene bağımlı olmaları nedeni ile görevlerini yasal düzenlemeler doğrultusunda yapamayacaklarını ilk sıradaki sorun olarak görürken, katılımcılardan %17,6’sı ülkemizde iş güvenliği kültürünün henüz oluşmamış olmasını ikinci sıradaki sorun olarak belirtmişlerdir. Bilgi birikiminin yetersiz kalabileceği korkusunu yaşayanların oranı (%11,8) ve iş sağlığına yönelik yeterli araç-gereci sağlayamayacağından çekinenlerin oranı (%11,8) sırasıyla 3. ve 4. sırada yer almaktadır.

Çizelge 18. Katılımcıların iş yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunların kaynakları üzerine görüşleri

Katılımcıların		Sayı	%
Güçlük Nedenleri	Bilgi birikiminin yetersiz kalacağından korkuyorum	6	11,80
	Ekonomik ve iş güvencesi açısından işverene bağımlıyım	18	35,30
	Üretim ortamında iş güvenliği için yeterli araç - gereci bulamam	6	11,80
	Ülkemizde iş güvenliği kültürünün olmaması beni başarısızlığa itebilir	9	17,60
	Tüm sektörlerde iş bulma şansım yok	4	7,80
	Her hangi bir güçlükle karşılaşmayı beklemiyorum	4	7,80
	Bilgi birikimi yetersiz	4	7,80
Toplam		51	100,00

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde meydana gelen iş kazaları, ekonomik kayıplar yanında çok sayıda can kayıplarına da neden olmaktadır. İş kazalarının ve sonuçlarının bu derece fazla olmasında temel faktör; işçi –işveren-devlet üçlüsünün sorunun çözümüne yönelik eğitim faaliyetlerini yeteri kadar gerçekleştirememiş olmalarıdır. Başka bir deyişle tüm gayretlere karşın; iş sağlığı ve güvenliği kültürünün bir türlü oluşturulamamasıdır. Son yıllarda 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun’una dayanılarak hazırlanan ve 29.12.2012 tarih ve 28512 sayılı resmi gazetede yayımlanan “İş Güvenliği Uzmanlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik” ’in İş Sağlığı ve Güvenliği eğitimi konusunda umutları artırmakla birlikte, istenilen sonuca ulaşılmasında yeterli olmadığı görülmüştür.

Yukarıda saptanmış olan sorunların çözümüne yönelik olarak aşağıdaki öneriler sıralanabilir.

- 1- Özellikle devlet kurumları, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı yetiştiren kurumlarda denetimlerini daha etkin bir şekilde sürdürmelidir.
- 2- 90 Saatlik uzaktan eğitim aşamasının çok da yararlı olmadığı dikkate alınarak, gerekirse bu süre teorik eğitime eklenmeli veya farklı denetim yolları bulunmalıdır.
- 3- İş Güvenliği uzmanlarının çalışma alanları mezuniyet alanlarına göre sınırlanarak, adayların kendi alanlarında daha iyi yetişmeleri sağlanabilir. Bu durum hem eğitim kurumundaki hem de iş hayatındaki başarıyı artıracaktır.
- 4- Mevcut yasal düzenlemeler doğrultusunda sağlanan ücret nedeni ile işverene bağımlı olan iş güvenliği uzmanının, görevini tam olarak yerine getirmesi mümkün olamayabilir. Bu durum gerek ücret gerekse iş güvencesi açısından iş güvenliği uzmanlarının işverene bağımlılığı önlenmelidir.
- 5- Adayların staj çalışmalarını önemsedikleri ancak nitelikli bir staj ortamına ulaşmakta güçlüklerle karşılaşacakları açıktır. Konu üzerine çalışmalar yapılmalı ve 40 saatlik (5 günlük) staj süresi mutlaka uzatılmalıdır.

- 6- İş güvenliği uzmanlığı eğitimi için ayrılan 220 saatlik süre oldukça yetersizdir ve mutlaka artırılmalıdır
- 7- İş güvenliği eğitimi verilen kurumlarda yeterli eğitim materyalinin bulunmadığı ve sağlanmasının da pek mümkün olamayacağı dikkate alınarak, derslerden bir bölümünün eğitimcilerin denetimi altında, şantiye, atölye ve fabrikalarda yapılması sağlanmalıdır.
9. Cramer, J. F., Browne, G. S., 1982. Çağdaş Eğitim (Milli Eğitim Sistemleri Üzerinde Mukayeseli Bir İnceleme), Çeviri: A. Ferhan Oğuzkan, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
10. US Bureau of Labor Statistics (BLS) http://study.com/articles/Become_a_Certified_Safety_Engineer_Certification_and_Career_Info.html (18.05.2015)
11. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15975> (27.11.2015)

5. KAYNAKLAR

1. Ceylan, H., 2012. Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Problemleri ve Çözüm Önerileri, Electronic Journal of Vocational Colleges, Sayı: 2(2), Sayfa:94-104.
2. Ertenü, L. H. , 2015. Türkiye’de İş Güvenliği Kültürü <http://www.yonetimakademi.com/makale-detay.php?id=129&mid=74> (26.11.2015)
3. Yılmaz, F., 2009. İş Sağlığı ve Güvenliğinde Okul Eğitiminin Önemi: Modern Örnekler Işığında İş sağlığı ve Güvenliği Lisans Eğitiminin Ülkemizde Uygulanabilirliği, Kamu-İş dergisi, Cilt:11, Sayı:1, Sayfa:107-138.
4. Kızılyar, A., 2015. http://demirmedya.net/makale-4472-Turkiyede_Is_Guvenligi_Rezaleti.html (26.11.2015)
5. Bodur, S., Filiz, E., Durduran, Y., Durduran, S.S., 2011. Mühendis ve Tekniker Adayları İş Sağlığı ve Güvenliğinden Ne Kadar Haberdar, Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi, Cilt:3 No: 3, Sayfa:9-15.
6. Yılmaz, F., 2009. Avrupa Birliği ve Türkiye’de İş Sağlığı Güvenliği:Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının Etkinlik Düzeyinin Ölçülmesi, T. C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Doktora Tezi
7. Anonim, 2013. Danıştay Onuncu Dairesi Kararı No: 2013/7980.
8. Bursalıoğlu, Z., 1971. Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışlar, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No 15.
12. Güvercin, Ö., Aybek, A., 2003. Teknik Personelin İş Güvenliği Konusundaki Eğitim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, ZKÜ Karabük Teknik Eğitim Fakültesi Teknoloji Dergisi, Yıl:6, Sayı:1-2, Sayfa: 69-77.